

עניין: ביאור רש"י בחומש בעניין זמן הפרת נדריס

רש"י במדבר ל, טו

(טו) מיום אל יום, שלא תאמר מעת לעת²³, לכך נאמר: מיום אל יום²⁴, ללמדך שאין מפר אלא עד שתחשך.

רבי אליהו מזרחי (הרא"ם) על רש"י הנ"ל

הנראה מדברי רש"י ז"ל. אבל בספרי שנינו: "מיום אל יום - שומע אני מעת לעת, תלמוד לומר: אשר עליה הקים אותם וגו'. רבי שמעון בן יוחי אומר: מעת לעת, שהרי אמרה תורה מיום אל יום". ונראה מזה שהם סוברים שפירוש מיום אל יום מורה על מעת לעת, שהזמן של מעת לעת נכלל בתוך שני ימים, חלק מהיום הראשון וחלק מהיום השני, וכך שנו במכילתא⁷⁴ גבי: "אך אם יום או יומים יעמוד - יום שהוא כיומים, וזהו מעת לעת". ופירוש "יום" מורה על היום האחד עד שיחשך, אלא שתנא קמא סובר שלפי שנאמר: "מיום אל יום", שמורה מעת לעת, הוצרך לומר אחריו: "הקים אותם כי החריש לה ביום שמעו", שאינו מפר אלא עד שתחשך. ורבי שמעון בן יוחי סובר, שלפי שנאמר "ביום שמעו" - שומע אני עד שתחשך, לכך נאמר "מיום אל יום" מעת לעת. וכן נראה גם מדברי הרמב"ם ז"ל⁷⁵, שאין משמעות "מיום אל יום" עד שתחשך, שכתב: "הפרת נדריס כל היום ואינה מעת לעת. כיצד נדרה בתחלת ליל שני הרי זה מפר כל אותו הלילה וכל יום שני כו' ומהו זה שכתוב בתורה מיום אל יום, ללמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה וכן מפר כל היום". גם לא מצינו בשום מקום שיאמרו שפירוש יום הוא שיעור עשרים וארבע שעות, דהיינו מעת לעת, כמו שנראה מדברי רש"י ז"ל. וצריך עיון⁷⁶.

פרשת מטות, במדבר פרק ל'

יְקִימוּנוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ: טו וְאִם-הַחֲרִשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֲלֵיוֹם וְהַקִּים אֶת-כָּל-נְדָרֶיהָ אוֹ אֶת-כָּל-אֲסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּים אֹתָם כִּי-הַחֲרִשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוּ:

חתם סופר

רמ"מ נ"ל ליישב פירש"י, דס"ל הא דדריש רש"י מיום אל יום מעל"ע, משום דס"ל כש"ס דילן דהוב סד"א ציוס שמעו ולא צלילה, קמ"ל מיום אל יום אפילו צלילה, ולעולם מסבחת טעמא דקרא יפר מעל"ע וכנ"ל. והנה למידרש ציוס ולא צלילה כחצו תוס' צסוכה"י דחינו דרש פשוט כל כך, וא"כ הני מילי למ"ד [לקמן ע"ב] אין פותחין צחרטה, ופסול ע"י חכס היתר נדריס צלילה, ולהכי הוב ס"ד גם הפרה פסול צלילה, לכן אינצריך מיום אל יום, ולעולם [לר' יוסי צר"י ו]לר"א צר"ש דש"ס, ולרש"י צספרי, מעל"ע מעטמא דקרא כנ"ל.

אך רש"י ס"ל כמ"ד פותחין צחרטה ואין שום ס"ד לפסול צלילה, וציוס שמעו ה"א מעל"ע למאן דדריש טעמא דקרא, ומש"ה כתיב מיום אל יום לאפוקי מהך צברא, וכפירש"י צחומש, ומיושב קושית הרא"ם הקלרתי וק"ל. וא"ש גירסת הר"ן אין הלכה כאותו חוג, ומיייתי עלה דשדי גירי [דאין פותחין] צחרטה דממילא מוכה דמיום אל יום ממעט מעל"ע וכנ"ל לפירש"י צחומש, [ודלא כאותו] זוג.

רש"י צחומש פ' מעות [צמדבר ל' ע"ו] פי' מיום אל יום לאפוקי מעת לעת, והקשה הרא"ם מספרי דפליגי ת"ק ור"ש צן יוחאי וס"ל מיום אל יום היינו מעל"ע ע"ש, והקשה לדה לדרך אהרא"ם מ"ע שציק ש"ס ערוך דשמעתין ומקשה מספרי. ולכאורה י"ל דרש"י צחומש פירש למאן דדריש טעמיה דקרא, וא"כ לכאורה רחמנא יתיב זימנא כל יום שמעו להתישב צדצר חס להפר ואס להקס, וא"כ מיום שמעו לחוד נמי הסבחה נותנת שיהיה לו זמן מעל"ע, דאין יתכן שזה יהיה לו זמן כ"ד שעות להתישב צדצר, ולזה יהיה לו זמן רגע צן השמשות, וזה נגד הסבחה, אע"כ ה"א ציוס שמעו מעל"ע קמ"ל מיום אל יום דוקא כל היום ותו לא וכפירש"י צחומש, וש"ס דשמעתין אזיל למאן דלא דריש טעמא דקרא, וא"כ סתמא ציוס שמעו עד שתחשך, ומיום אל יום מעל"ע, ולק"מ אפירש"י צחומש, מש"ה הולך הרא"ם להקשות מספרי, דרש"י צעלמו דרש טעמיה דקרא צעלמא [צ"מ קע"ו ע"א], ס"ל הכה מיום אל יום מעל"ע, ודלא כפירש"י צחומש, ומיושב קושית לדה לדרך על הרא"ם סי'.
 זוג.